

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Vývoj konceptu vzájemného zaručeného zničení v komparaci před a po pádu železné opony

Vypracoval: **Tomáš Lovecký**

Obor: **Politologie a mezinárodní vztahy**

Ročník: **II.**

Akademický rok: **2011/2012**

Vedoucí práce: **PhDr. Ing. Vlastislav Bříza, Ph.D.**

Datum odevzdání: **6. 6. 2012**

Souhlas garanta oboru:

Souhlas vedoucího práce:

Podpis studenta:

1. CHARAKTERISTIKA TÉMATU A JEHO VÝZNAM

S pádem železné opony končí historická epocha, v níž o světovou nadvládu soupeřili pouze dvě ideologicky a materiálně motivované supervelmoci, a nastává epocha nová, kdy bipolární uspořádání mizí z mapy světa a hrozba světového komunismu je zažehnána. Dosavadní principy, vytvořené během studené války, které postupem času a vlivem událostí vykryštalizovaly do podoby zajišťující jistý status quo mezi oběma velmocemi, musely být logicky opuštěny.

Není složité si uvědomit, který aspekt studené války měl natolik určující povahu, aby dokázal udržet křehké ekvilibrium, jehož výraznější vychýlení by odstartovalo sérii událostí, které by pravděpodobně vedly k naprosté anihilaci lidské populace. Nukleární arzenál se po šokujících událostech z počátku srpna 1945 okamžitě stává dominantním prvkem výzbroje obou mocností, čímž se fundamentálně mění podstata dosavadního válečnictví. Během necelých dvou desetiletí po útocích na Nagasaki a Hirošimu obě strany disponují dostatečným počtem jaderných hlavic, a by dokázaly eliminovat veškerý život na zemském povrchu hned několikrát.

Koncept *vzájemného zaručeného zničení* (*mutual assured destruction - MAD*) spatřil světlo světa v 60. letech za Kennedyho administrativy a byl popsán tehdejším ministrem obrany Spojených států amerických, Robertem McNamarem. Stěžejním prvkem konceptu je možnost odpovědět na jaderný útok takřka v jakémkoli okamžiku. To se odvíjí od výrazného technologického pokroku především v oblasti ponorkového loďstva. Ostatní prvky jaderné triády, tedy mezikontinentální balistické střely a strategické bombardéry, nebyly dostatečně efektivní a v případě překvapivého útoku by jejich užití nemuselo být možné. Schopnost odpovědět na jaderný útok stejnou mincí díky jaderným ponorkám však dostává obě velmoci do pomyslného šachu, neboť jakkoli překvapivé užití jaderné zbraně proti nepříteli by vyvolalo okamžitou odvetu bez ohledu na to, zda-li se protivníka povedlo zcela eliminovat.

2. CÍLE PRÁCE

Jak už název práce napovídá, cílem mé analýzy bude porovnat stav konceptu MAD, tedy vzájemného zaručeného zničení, ze studené války a po jejím skončení a

především zjistit, v jakých aspektech se tento koncept se změnou politického uspořádání světa změnil. Pokusím se dále nastínit, zda-li se nový mezinárodní systém dá považovat za bezpečnější, co se týče nebezpečí použití nukleárních hlavic.

3. FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

- 1) „V jakých aspektech se liší koncept MAD za studené války a koncept MAD po jejím skončení?“
- 2) „Snížilo se dlouhodobě riziko jaderného konfliktu s pádem železné opony?“

4. METODA PRÁCE, TEORIE A KONCEPTY

Ve své makrokauzální analýze budu užívat „metodu rozdílu“ J. S. Milla. Stanovím hlavní charakteristiky konceptu MAD v jeho studenoválečné podobě (jakými byly například: nukleární kapacita, efektivní nosiče hlavic, nepřátelské postavení aktérů, etc.) a budu komparovat míru jejich platnosti za současné situace. Vycházet budu z příslušné literatury a empirických, případně statistických údajů, týkajících se jaderných arzenálů jednotlivých aktérů. Stěžejním bodem práce bude analýza vlivu bipolarity, respektive multipolarity „jaderného klubu“ na zmíněný koncept. Od toho se bude odvíjet komparace relativní jaderné bezpečnosti v obou historických údobích.

Vycházet budu ze systémového přístupu Mortona Kaplana, publikovaného v jeho knize *System and process in international politics*. Ten dělí mezinárodní uspořádání do 6 různých modelů a zabývá se základními pravidly, panujícími v konkrétním systému (legitimita útoku na druhého aktéra), parametry stability daného systému či relevanci a mocenské důležitosti jednotlivých aktérů.

5. OPERACIONALIZACE

Závislou proměnnou bude tedy samotná existence konceptu MAD, zatímco nezávislými proměnnými budou jednotlivé určující charakteristiky tohoto konceptu.

Míra odlišnosti jednotlivých hodnot od původního modelu ve výsledku ukáže, nakolik se koncept ve dvou rozdílně politicky podmíněných historických obdobích liší.

6. PRAVDĚPODOBNÁ OSNOVA PRÁCE

- 1) Úvod a nastínění historických souvislostí
- 2) Představení konceptu MAD
- 3) Uvedení jeho hlavních charakteristik
- 4) Analýza jaderného arzenálu velmocí
- 5) Jaderné zbraně v mezinárodním právu
- 6) Komparace charakteristik studenoválečného MAD s charakteristikami současného systému
- 7) Závěr

7. PŘEDBĚŽNÝ SEZNAM LITERATURY

Bibliografické zdroje:

KAPLAN, Morton A. *System and process in international politics*. New York: J. Wiley, 1957. 24, 283 s.

KEOHANE, Robert O., ed., NYE, Joseph S., ed. a HOFFMANN, Stanley, ed. *After the Cold War: international institutions and state strategies in Europe, 1989-1991*. 2nd print. Cambridge: Harvard University Press, 1994. 10, 481 s. ISBN 0-674-00864-2.

HESS, Gaty R., ed. *America and Russia: From Cold War Confrontation to Coexistence. Problem Studies in American History*. New York: T.Y. Crowell, 1973. 148 s.

TOWLE, Philip (2000). *Cold War*. In Charles Townshend. *The Oxford History of Modern War*. New York, USA: Oxford University Press. p. 164. ISBN 0-19-285373-2.

GOLDSTEIN, Lyle J. *Preventive attack and weapons of mass destruction: a comparative historical analysis*. Stanford: Stanford University Press, 2006. xi, 268 s. ISBN 0-8047-5026-2.

Elektronické zdroje:

<http://atomicarchive.com/>
<http://www.nukestrat.com/>

<http://armscontrolcenter.org/>
<http://www.nuclearfiles.org/>
<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/>

SIRACUSA, Joseph M. *Nuclear weapons: a very short introduction* [online]. Oxford: Oxford University Press, 2008. Very short introductions; 179 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <<http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10229900>>.

CIOFFI-REVILLA, Claudio. "A Probability Model of Credibility." *Journal Of Conflict Resolution* 27, no. 1 (March 1983): 73.

CYR, Arthur I. *After the cold war: American foreign policy, Europe, and Asia* [online]. Reprint ed. Basingstoke: Macmillan, 2000

KAPUR, Paul S. India and Pakistan's Unstable Peace: Why Nuclear South Asia Is Not Like Cold War Europe. *International Security* 30, no. 2 (Fall2005 2005): 127-152.

NYE, Joseph S. Conflicts after the cold war. *The washington quarterly*. Vol. 19, Iss. 1, 1996.

GLASER, Charles L., FETTER, Steven. Counterforce Revisited: Assessing the Nuclear Posture Review's New Missions. *International Security* 30, no. 2 (Fall2005 2005): 84-126.

HUTH, Paul K. The Extended Deterrent Value of Nuclear Weapons. *Journal Of Conflict Resolution* 34, no. 2 (June 1990): 270-290.

JERVIS, Robert. Mutual Assured Destruction. *Foreign Policy* no. 133 (November 2002): 40-2.

JERVIS, Robert. MAD is the best possible deterrence. *Bulletin Of The Atomic Scientists* 41, no. 3 (March 1985): 43-45.

BERKOWITZ, Bruce D. Proliferation, Deterrence, and the Likelihood of Nuclear War. *Journal Of Conflict Resolution* 29, no. 1 (March 1985): 112-136.

PARRINGTON, Alan J. Mutually assured destruction revisited: Strategic doctrine. *Airpower Journal* 11, no. 4 (Winter97 1997): 4.

SCHNEIDER, Barry R. Nuclear proliferation and counter-proliferation: Policy issues and debates. *International Studies Quarterly* 38, no. 3 (October 1994): 209.

KRISTENSEN, Hans M., NORRIS Robert S. British nuclear forces, 2011. *Bulletin Of The Atomic Scientists* 67, no. 5 (September 2011): 89-97.

SAULL, Richard. Social conflict and the global Cold War. *International Affairs* 87, no. 5 (September 2011): 1123-1140.

BECKMAN, Peter R. Sociology and Nuclear Weapons: A View from Outside. *Sociological Forum* 7, no. 1 (March 1992): 7.

BERGNER, Jonathan D. Going Nuclear: Does the Non-Proliferation Treaty Matter? *Comparative Strategy* 31, no. 1 (January 2012): 84-102.

GROTTE, Jeffrey H. Measuring Strategic Stability with Two-Strike Nuclear Exchange Models. *Journal Of Conflict Resolution* 24, no. 2 (June 1980): 213.

GROTTE, Jeffrey H. An Optimizing Nuclear Exchange Model for the Analysis of Nuclear War and Deterrence. *Operations Research* 30, no. 3 (May 1982): 428.

HERRON, Kerry g., JENKINS-SMITH Hank C. U.S. Perceptions of Nuclear Security in the Wake of the Cold War: Comparing Public and Elite Belief Systems. *International Studies Quarterly* 46, no. 4 (December 2002): 451.

BUTLER, Michael J. U.S. Military Intervention in Crisis, 1945-1994: An Empirical Inquiry of Just War Theory. *Journal Of Conflict Resolution* 47, no. 2 (April 2003): 226-248.